

van Gods kind in sterk verlangen naar die toekomst mag uitgaan.

Toch is het slechts eene enkele lichtstreek. De volle zon der hemelsche schittering hield God nog achter de wolken verborgen. „Wat wij zijn zullen”, de volkomen ontsluiting van het rijke kindschap Gods, de volledige ontkleeding van de heerlijkheid, die Christus voor de Zijnen verwierf. — dat „is nog niet geopenbaard”.

Hierin is de wijsheid Gods.

Het zou niet goed voor ons zijn, nu reeds den ongesluisden blik te hebben op het aanstaande hemellevens. Het zou ons oog zóózeer verblinden, en onze ziele zóó vervullen en vervoeren, — dat wij voor onze tegenwoordige aardse verhouding in verwarring zouden geraken.

Wij hebben in dit leven onzen weg over de aarde te gaan, en met getrouwheid onze taak in deze wereld te betrachten. En daarbij past een gedempt licht. Wel mag en moet Gods kind zijn weg hier volgen onder het licht des hemels. Maar God weet in Zijne wijsheid, hoeveel van dat licht Hij ons moet gunnen, en hoeveel Hij bedekt moet houden voor Zijn kind, dat nog op aarde is.

Wanneer ten volle geopenbaard was wat wij eenmaal zijn zullen, dan zouden we verhinderd worden in hetgeen wij thans zijn moeten. En daarbij komt: wij zijn in onzen aardse staat ongeschikt om de openbaring der hemelsche heerlijkheid te ontvangen.

Bij die hemelsche heerlijkheid behoort een nieuw lichaam, en een volkomen gereinigd, in alle deugden uitgegroeid zieleleven. Toen Johannes de gestalte van den verheerlijkten Christus voor zich zag, viel hij als dood aan Zijne voeten.

Onze aardse staat, zelfs die van een apostel, is niet ontvankelijk voor den rijkdom van het hemellevens. En God, die ook in dit opzicht weet wat maaksel wij zijn, gedachtig zijnde, dat wij stof zijn, heeft met de volle openbaring van dat hemellevens willen wachten, totdat het sterfelijke onsterfelijke en het verderfelijke onverderfelijke zal hebben aangedaan.

Het is daarom nog niet geopenbaard wat wij zijn zullen.

* * *

Maar, — en ziet daar het voornaamste, — „nu zijn wij kinderen Gods”.

Daarop valle in dit leven de nadruk.

Het is kennelijk de bedoeling van den apostel, om, wat wij zijn en wat wij zijn zullen naast elkander te plaatsen, en dan uit hetgeen God ons aangaande die beide geopenbaard heeft, op te maken wat nu op dit oogenblik voor ons het belangrijkste is.

Wat wij zijn zullen — wij willen het overlaten aan onzen God. Hij heeft dat nog verborgen gehouden, en de verborgene dingen zijn voor Hem.

Doch wat we zijn, wat we in dit leven aangaande onze verhouding tot den Heere hebben te weten, hoe wij ons hier Hem welbehagelijk hebben te vertoonen, — dat heeft de Heere ons wel doen weten, en dat is het voornaamste.

Hierin ligt ongetwijfeld eene veroordeeling van alle onvruchtbaar getwist en nuttelooze fantasie over de dingen aan de andere zijde van den dood en het graf, waarbij men uit het oog verliest, dat men in het heden der genade zich benaastigen moet zijne roeping en verkiezing vast te maken.

En er ligt eene ernstige waarschuwing in tegen verschillende secten en richtingen, die ijverig bezig zijn in geschrift en gesprek allerlei schijnbaar belangwekkende dingen over het hiernaams te propageeren, en allen nadruk te laten vallen op wat wij eenmaal zijn zullen; terwijl ze aldus de zielen afleiden van wat in dit leven voor den mensch het zwaartepunt heeft uit te maken.

Nu zijn wij kinderen Gods — dat is het voornaamste.

Zijn wij kinderen Gods?

Mijn lezer, het zij er u toch om te doen, dat te weten; dat te weten voor Gods aangezicht, in waarachtige overtuiging uwer ziel.

Laat dat toch voor u het voornaamste zijn. Wereld, Satan en eigen vleesch willen altijd uw oog daarvan doen afzien, en veel belangrijker dingen, vroom of onvroom, u voorhouden. Maar o, laat u niet bedriegen; en bid toch den Heere, dat Hij het voornaamste u zóó op de ziel linde, dat ge niet rust voor ge als berouwhebbend zondaar in Christus God als uwen Vader hebt ontmoet, en het met al Gods volk zeggen kunt: „Nu zijn wij kinderen Gods”.

Wij kunnen somtijds dienaangaande wel in het onzekere verkeer.

Twijfeling kan onze ziel bevangen, vreeze voor zelfbedrog ons benauwen. De zaak is ook zoo groot. Dat een doemschuldig zondaar een kind zou zijn van den rechtvaardigen God, dat een mensch wiens hart telkens weer tot boosheid geneigd is, den Heilige zijn Vader zou mogen noemen, — wie, die deze tegenstelling in zijne ziel doormaakte, heeft niet gefluisterd: Heere, hoe zal dat wezen?

Doch als het ons maar het voornaamste is, te weten, dat wij kinderen Gods zijn; als het er ons maar waarlijk om te doen is, — dan zullen wij ook daarheen wel doorbreken. Dan zal de Geest ons oog wel leiden, om te zien, dat wij geene kinderen Gods zijn door eenige waardigheid bij

ons, doch alleen en volkomen in onzen Middelaar en Zaligmaker Jezus Christus.

„Nu zijn wij kinderen Gods.”

Laat dat het voornaamste zijn, 't welk de gemeente des Heeren nastreeft. Zij het haar hoogste zorg om onder alle omstandigheden het kindschap Gods te vertoonen. Dat is de kern van des christens leven. In vreugde en droefheid, in voor- en tegenspoed, in bedrijf en gezin, in leven en sterven, — altijd en in alles het voornaamste te zoeken: kind Gods te zijn; onzen God Vader te laten.

Dan moge het nog niet geopenbaard zijn wat wij zijn zullen, — maar wie in dit leven het voornaamste zoekt, zal in eeuwigheid het voornaamste hebben.

v. A.

KERKELIJK LEVEN.

Synode-indrukken.

XXIII.

Gravamen-Dr Van Leeuwen.

Van de persoonlijke aansprekingen, welke er ter Synode plaats vonden, komen wij nu tot de bezwaarschriften.

De zaak-Ds Vermaat vormde daartoe als het ware den overgang.

Hij toch had een bezwaarschrift ingediend en hem werd verzocht het persoonlijk te komen toelichten.

Ieder begrijpt, dat hier niet over alle bezwaarschriften kan worden gesproken.

Wij moeten er een keuze uit doen.

En dan deelen wij natuurlijk iets mede over die, welke naar onzen indruk het belangrijkste kunnen worden genoemd, 't zij om hun inhoud, 't zij om de personen der schrijvers.

Bovenaan staat daarbij dat van Dr N. D. van Leeuwen.

Dat draagt het praegante karakter van een gravamen.

Het richt zich op zakelijke gronden tegen de uitspraak der Asser Synode, welke de belijdenis op een bepaald geval toepaste.

Het gewicht van die zakelijke gronden wegen wij nu niet af.

De tijd om daarover onzen indruk te geven is nog niet gekomen.

Wij schrijven thans alleen Synode-indrukken.

En gelijk bekend, is op de Synode over dit gravamen nog weinig gehandeld, is het verre van afgehandeld.

Ook werd daar een reden voor opgegeven.

Prof. Aalders, die tot rapporteur over deze zaak was benoemd, werd plotseling weggeroepen.

Zijn vader was stervende.

In de schismatische pers heeft men zijn achterdocht weer ingeschakeld.

Daar zit meer achter! Zoo heeft men geopperd. Waarom zou een der andere hoogleraren de taak van Prof. Aalders niet hebben kunnen overnemen, zoo motiveerde men vragenderwijs zijn achterdocht.

En men heeft reeds laten doorschemeren, dat de Synode door het gravamen in verlegenheid zou zijn gebracht.

Maar achterdocht kijkt altijd scheel.

Zolang men zich van die zijde door achterdocht laat opwinden, zal men de dingen nooit zien, gelijk zij zijn.

Zou het daar zoo onmogelijk zijn om in eigen en in gemeenschappelijk belang tegen de achterdocht te strijden?

De verwijdering, welke er ontstaan is, behoeft toch niet noodeloos vergroot?

Wij willen trachten de zaak even uit de doeken te doen.

Blijft de achterdocht dan nog stoken, dan ligt dit voor rekening van hen, die haar vertroetelen.

Zeker, wanneer de Synode, toen Prof. Aalders bleek vertrokken te zijn, niets anders meer te doen had gehad, dan zou zij er wel een weg op gevonden hebben om het gravamen toch te behandelen.

Maar er lag nog arbeid genoeg ter afdoening gereed.

Dat kon evengoed eerst aan de orde worden gesteld.

Eer men hiermee klaar was, zou het naar berekening op zijn vroegst Donderdagavond worden.

Later bleek, dat die berekening precies uitkwam. Vrijdag konden dan de bezwaren van Ds Brussaard, welker schriftelijke formulering elk oogenblik werd verwacht, nader onder de oogen gezien.

Dat daarmee de Vrijdag zou heengaan, was stellig geen te lage schatting als men weet hoe sekuur, maar daarom ook hoe betrekkelijk langzaam de Synode werkt.

Zoo stond men voor de vraag: wat zullen wij doen? Zullen wij de volgende week terugkomen?

Men kan gerust zeggen, dat de meeste Synodeleden op een zoo langen duur niet hadden gerekend.

Twee weken waren heengegaan, vooral met het afwerken van „kleingoed”.

Jaist dat „kleingoed” lopt zoo.

Men trekt er gewoonlijk van te voren te weinig tijd voor uit.

Achteraf valt het altijd tegen.

Een gevoel van onvoldaanheid zal zich meermaals niet alleen van ons hebben meester gemaakt.

Werd later een Synode weer zoo overladen met allerlei ingekomen stukken, dan zou zij zich wel over een andere werkwijze moeten beraden.

Maar goed, het feit lag er nu eenmaal.

Men was twee weken kwijt.

Zou men er nu dadelijk een derde week aan vastknoopen?

En laten we er maar erg realistisch aan toevoegen: mogelijk nog een vierde?

Daartegen zagen velen op.

Waarlijk niet ten onrechte.

De predikanten moesten dan hun catechisaties nog later aanvangen.

Voor de professoren was het begin der academische werkzaamheid weer in het zicht met al de voorbereiding, daaraan verbonden.

Men mag toch onder den Synodalen arbeid het gewone werk niet al te zeer laten lijden.

Het is veel gemakkelijker thuis bezwaarschriften te schrijven, dan ver van huis er weken over te vergaderen.

De meesten zagen zich dan ook geplaagd voor een botsing van plichten.

Als wij voor onszelf mogen spreken: indien de Synode mocht hebben besloten om onmiddellijk daarop weer te vergaderen, zouden wij, hoe noode ook, haar niet hebben bijgewoond.

Meer tijd konden we onmogelijk missen.

Gelukkig bood een voorstel uitkomst.

De Synode zou worden verdaagd tot eind October. In dien tijd konden de catechisaties op gang worden gebracht.

Ook konden gedurende meerdere weken de colleges worden gegeven en wat de Vrije Universiteit betreft, de vijf plechtigheden, welke te wachten stonden: de openings-oratie van den aftredenden rector, de rectorale oratie van den nieuwen rector op den dies der Universiteit en de drie inaugurele oraties van de benoemde hoogleraren waren dan vermoedelijk (en dit vermoeden zal D. V. in zekerheid overgaan) achter den rug.

Immiddels konden dan een paar kleine commissies nog vergaderen.

Dit voorstel had alles voor en werd dan ook gretig aanvaard.

Kunnen nu de achterdochtigen begrijpen, waarom de Synode toen uiteenging?

Misschien merkt iemand nog op: maar doordat het antwoord van Ds Brussaard uitbleef, kwam de Vrijdag toch vrij.

Had de Synode op dien dag dan het gravamen-Dr van Leeuwen niet kunnen afdoen?

Laten wij — wij beweren niet, dat dit zoo is — voor een oogenblik eens onderstellen, dat het gravamen-Dr van Leeuwen niets om het lijf heeft.

Laten wij eens aannemen, dat na eerste lezing alle Synode-leden het dadelijk er over eens waren, in welken zin daarop moest worden geantwoord.

Meent men, dat dan één dag genoeg zou zijn om daarover te beslissen?

Dan kent men de Synode niet.

Die is daarvoor veel te conscientieus.

Neen, het concept-antwoord wordt dan als het ware zin voor zin bekeken.

Voorstellen tot betere formulering worden gedaan en ampel besproken.

Over een onderdeel, waarover allen eenparig denken, wordt soms lang beraadslaagd, opdat de meest correcte uitdrukking worde gevonden.

Inzonderheid bij een gravamen luistert dit immers nauw.

Een gravamen is altijd iets bijzonder ernstigs en heeft daarom recht op een bijzonder ernstige behandeling.

Het gewichtige van dit gravamen is wel hierin gelegen, dat tal van bezwaarden er zich op beroepen.

Ook de zaak van Ds Van Duin zit er aan vast.

Als de Synode dit gravamen eens in één dag had afgewerkt, zou men zich dan van schismatische zijde niet gebeld hebben getoond?

Een Synode kan het nooit zóó in het vat gieten, dat het tot algemeene tevredenheid stemt.

Stelt zij de zaak uit, waardoor de meest degelijke behandeling wordt gewaarborgd, dan is het niet goed.

Werkt zij haar vlug door, dan heet het, dat zij er zich met een Jantje van Leiden heeft afge maakt.

Iedereen en zijn vader te contentereen gaat zelfs bij een Synode boven de kracht.

Wat heeft de Synode er al niet over moeten hooren, dat zij op de kleinere stukken niet breedvoeriger is ingegaan!

Toch heeft zij er heel wat zorg en tijd aan besteed.

Sommigen schijnen maar niet te kunnen inzien, dat er toch altijd grenzen zijn.

Eenerzijds klagen zij er over, dat de Synode telkens maar weer vergadert. Anderzijds is het hun niet naar den zin, dat de Synode bezwaarschriften, waarin niet geargumenteed wordt uit Schrift en belijdenis afwijst: ze zouden een breede beantwoording ook van niet-schriftuurlijke en niet-konfessionele bezwaren wenschen en daardoor praktisch de Synode permanent of semi-permanent maken.

Met het oog op deze klachten doet men wel

met
vader,
Zoo
Van L.
Inza
gen ge
De
zou z
van A
onjuist
sprake
om in
dien
dan u
van L
reeds
van
nu sp
iemanc
gework
op die
Zoo
een gr
dat m
gripen
Een
En
blijven
Zou
geen
Maa
het we
gewens
gen d
Voor
van L
Een
niet l
Wie
geen p
uitspre
Deze
van h
was g
Een
antire
Doch
daan.
Invl
niet.
Daar
„Ten
het de
Zoo
den or
chure,
drukke
Toen
sprake
verstan
Van
Synode
bijlage
O.a.
kelijke
rapport
Wel
gissing
Er l
met t
Mr
van d
gegaar
Wa
moet
althan
Synod
zij heb
ding a
Zoo
dan a
daar v
Soms
werkt.
een z
nooit
Aldu
missie
De
cept o
is
In z
dat de
zich h
Wat
zij da
Dat
Daa
keurig
Nu
van b
Er
bracht
Dez
meent
Met
ste ar
vereem

met zeker Synode-lid aan de historie van den vader, zijn zoon en den ezel te herinneren.

Zoo komt dan materieel het gravamen van Dr. Van Leeuwen nog aan de orde.

Inzake het formeel zijn er al een paar beslissingen gevallen.

De meening, dat Dr. van Leeuwen gedwongen zou zijn geworden om op de voortgezette Synode van Assen zijn gravamen in te dienen, is voor onjuist verklaard. Van dwang was hierbij geen sprake. Wel is hem gewezen op zijn verplichting om in de gegeven omstandigheden met het indienen van zijn gravamen niet langer te wachten, dan noodig was. Immers was het bekend, dat Dr. van Leeuwen met zijn gravamen zoo goed als gereed was of althans voor de nieuwe samenkomst van de Synode gemakkelijk gereed kon komen. En nu spreekt het toch wel van zelf, dat, wanneer iemand een gravamen heeft en het ook heeft uitgewerkt en er komt een Synode, het dan toch op die Synode moet worden gebracht.

Zoodra men te kennen heeft gegeven, dat men een gravamen heeft, spreekt het toch wel van zelf, dat men de eerste de beste gelegenheid moet aangrijpen om er zich van te ontlasten.

Een gravamen is toch iets, dat zwaar weegt. En wie zal nu noodeloos onder een last gebukt blijven loopen?

Zou men daardoor niet veel eer toonen, dat het geen last is?

Maar niet alleen om den persoon zelf, ook om het welzijn der kerken is het in de hoogste mate gewenscht, dat een gravamen niet langer blijft hangen dan noodzakelijk is.

Voorts heeft de Synode het afgekeurd, dat Dr. van Leeuwen zijn gravamen heeft gepubliceerd.

Een gravamen toch dient men in bij de Synode, niet bij het groote publiek.

Wie een gravamen heeft, verbindt zich hiervoor geen propaganda te maken, zoolang niet de Synode uitspraak heeft gedaan.

Deze verbintenis werd helaas door het uitgeven van het gravamen vóór het nog in behandeling was genomen geschonden.

Een woord van terechtwijzing mocht dan ook niet uitbreken.

Doch daarmee is deze kant van de zaak afgedaan.

Influens op de materiële behandeling heeft het niet.

Daar staat de Synode te hoog voor.

Het bezwaarschrift Mr. Knibbe. „Terug naar de oorspronkelijke conclusies van het dogmatisch-exegetisch rapport.”

Zoo had Mr. Knibbe in den linker-bovenhoek van den omslag en het titelblad van zijn tweede brochure, vroeger in ons blad aangekondigd, laten drukken.

Toen we die brochure met een enkel woord bespraken, gaven we te kennen, dat er heel wat misverstand achter schoof.

Van het bezwaarschrift, dat Mr. Knibbe naar de Synode zond en dat van zijn beide brochures als bijlagen vergezeld ging, moet helaas hetzelfde gezegd.

O.a. wordt ook hierin weer met de oorspronkelijke conclusies van het dogmatisch-exegetisch rapport geargumenteed.

Welnu, heel dat argument berust op een vergissing.

Er heeft nooit een dogmatisch-exegetisch rapport met tweeërlei conclusies bestaan!

Mr. Knibbe is blijkbaar zonder voldoende kennis van de werkwijze eener Synode aan het schrijven gegaan.

Wanneer er een rapport over een of andere zaak moet worden uitgebracht, dan stellen, indien het althans een gewichtig geval betreft, twee of drie Synode-leden, daartoe door de Commissie, waartoe zij behooren, aangewezen, een concept op, dat leiding aan de behandeling geeft.

Zoo'n concept wordt in de Commissie-vergadering dan ampeel besproken. Hier wordt wat gewijzigd, daar wat ingelast, ginds een passage weggelaten. Soms wordt een groot gedeelte op andere wijze bewerkt. In het kort: zoo'n concept draagt altijd maar een zeer voorloopig karakter. Het mag natuurlijk nooit op één lijn gesteld worden met een rapport.

Aldus is door de dogmatisch-exegetische Commissie ook gehandeld in de zaak-Geelkerken.

De daarvoor benoemde broeders hadden een concept opgesteld en — wat ook al geen uitzondering is — laten drukken.

In zulke gevallen is het immers zeer gewenscht, dat de Commissie-leden het concept gedrukt voor zich hebben.

Wanneer zij het slechts hooren voorlezen, hebben zij daarvan niet anders dan vluchtige indrukken.

Dat doet aan een ernstige bespreking schade.

Daarom wordt gezorgd, dat zij het concept nauwkeurig kunnen bestudeeren.

Nu is het met het bewuste concept den weg van bijna alle concepten opgegaan.

Er werden verschillende wijzigingen in aangebracht.

Deze waren wel niet zoo ingrijpend als Mr. Knibbe meent.

Met den gang van het betoog en de voornaamste argumenten kon de Commissie zich zeer wel vereenigen.

Ook droeg de formulering voor het grootste deel de goedkeuring van de Commissie weg.

Maar toch werd het op onderscheiden plaatsen veranderd.

En eerst nadat die veranderingen er in waren opgenomen werd het het rapport der Commissie.

Dat rapport werd door de Synode aanvaard.

Er is alzoo geen sprake van, dat de dogmatisch-exegetische Commissie oorspronkelijk andere konklusies had voorgesteld, maar zich door de Synode heeft laten overreden om nieuwe, scherpere op te stellen.

Haar oorspronkelijke konklusies zijn juist aangenomen.

En in die konklusies was ook het bekende „besluit” opgenomen.

In het concept stond dit niet en kon het niet staan, omdat daarover met de kerkrechtelijke Commissie overleg moest worden gepleegd.

Bij de uitgave van het dogmatisch-exegetisch rapport, welke niet op last der Synode maar op initiatief van den uitgever geschiedde, werd er een abuis begaan.

Naar ik vermoed, had men ter drukkerij het zetsel van het concept laten staan en het verschil niet opgemerkt tusschen concept en rapport.

Zoo werd dan het concept afgedrukt in plaats van het rapport.

In de Acta echter werd het rapport opgenomen.

En nu liep Mr. Knibbe er in.

Het ontging aan zijn scherpsinnigheid niet, dat er tegenstrijdigheden waren.

Maar hij trok daaruit een voorbarige konklusie.

De konklusie n.l., dat er tweeërlei konklusies hadden bestaan.

Had hij even ter bevoegde plaats geïnformeerd, hoe het eigenlijk zat, dan zou men hem dadelijk hebben ingelicht.

Later heeft hij, naar wij vernamen, wel geïnformeerd en heeft men hem van het abuis op de hoogte gebracht, maar toen was denkelijk zijn tweede brochure reeds ter perse of juist van de pers.

Hij had zich uit het geval eenigszins kunnen redden, door in de nog niet verkochte exemplaren een strookje papier te laten plakken, waarin hij zijn voorbarige konklusie verklaarde en herriep.

Dat deed hij evenwel niet.

Zelfs in zijn bezwaarschrift, toen zijn vergissing hem al bekend was, maakt hij van het licht, dat hem was opgegaan geen gebruik.

Dat nu heeft ons sterk verwonderd.

Het is waar, het eigenlijke thema was daardoor aan zijn brochure ontvallen.

Zij was grootendeels waardeloos geworden.

Maar ons dunkt, hij had dat open en manmoedig als feit behooren te aanvaarden.

Prof. Ridderbos heeft intusschen namens de Synode hem in briefvorm de vergissing nog eens toegelicht.

Hoewel de Synode bij het abuis der drukkerij niet rechtstreeks was betrokken, had het voor haar toch een onaangename kant.

Hoogst zelden komt zulk een abuis voor.

Het is wel jammer, dat dit juist nu moest gebeuren.

En wat nu de overige bezwaren van Mr. Knibbe betreft: zij zijn alle van kerkrechtelijken aard.

Reeds vroeger maakten wij er melding van, dat hij het dogmatisch geheel met de Synode van Assen eens is.

Zijn hoofdbezwaar wordt in het kerkrechtelijke rapport aldus kort weergegeven:

Het hoofdbezwaar van Mr. Knibbe schuilt echter hierin, dat volgens hem het eischen van onderteekening eener verklaring eenzijdig door den kerkeraad of meerdere vergadering opgesteld (gelijk door de Synode ten opzichte van Dr. G. geschied is) onrechtmatig is, omdat men in dit geval meer eischt, dan het onderteekeningformulier toestaat te eischen; onderteekening mag z.i. alleen geëischt worden van de Belijdenis, maar niet van een synodale uitspraak, al zou de Synode meenen, dat ze direct op de Belijdenis gegrond ware. Het onderteekeningformulier zou in zulk een geval een geheel anderen weg aanwijzen; van Dr. G. mocht alleen gevraagd worden een nadere verklaring, door hem zelf te geven, van zijn gevoelen en de Synode had dan te beoordeelen gehad, in hoeverre er reden was om hem te veroordeelen.

Hij noemt de handelwijze der Synode een nieuwigheid in ons kerkelijk leven.

Door geen andere Synode in het verleden zou die zijn gevolgd.

Maar ook deze bewering is weer voorbarig.

Zij wordt door het historisch onderzoek niet gedekt.

Fijn worden Mr. Knibbe's argumenten in het kerkrechtelijk rapport ontleed en ontzenuwd.

Indertijd werd er geen enkel rapport, ook dit niet, in ons blad afgedrukt.

Ook nu kunnen wij er niet aan denken, het in zijn geheel op te nemen, maar moeten wij daarvoor verwijzen naar de Acta.

Maar waar deze nog wel een poosje op zich zullen laten wachten, kunnen wij niet laten een belangrijke moot uit dit rapport onzen lezers voor te zetten.

Opgemerkt wordt daarin, dat Mr. Knibbe zich ten eenenmale vergist, wanneer hij meent, dat de handelwijze, door de Synode in dit geval toegepast, geheel nieuw zou wezen en nog nooit door een Synode in onze Kerken zou zijn aangewend, waar het integendeel vaststaat, dat de Synodes onzer Kerken bij zulke procedures over de leer bijna altoos op dezelfde wijze hebben gehandeld als door uwe Synode is geschied. Toen de Synode van Middelburg in 1581 te oordeelen had over Casper Coolhaes, heeft de Synode, na hem eerst gehoord te hebben, een reeks van stellingen opgesteld, waarin de Synode over de in geding zijnde punten hare meening uitsprak en daarna geëischt, dat Coolhaes deze stellingen onderteekenen zou, ten bewijze van zijne rechtzinnigheid, en de onderteekening formule luidde: „Ik, Casper Coolhaes, betuig, dat ik de leer in deze stellingen begrepen, voor goed houd en de contrarie leer verwerp.”

De Synode was dus niet tevreden met de onderteekening der Belijdenis te eischen, maar vroeg onderteekening van de door haar opgestelde theses, waarin over de betwiste punten uitspraak werd gedaan. Evenzoo werd gehandeld, om nog een tweede voorbeeld te noemen, toen de Particuliere Synode van Noord-Holland te oordeelen had over de afwijkende gevoelens van Balthazar Bekker. De Synode benoemde een commissie, die opdracht kreeg een volledige satisfactie op te stellen, d.w.z. een verklaring, die Dr. Bekker te onderteekenen had en toen deze weigerde de artikelen van satisfactie door de Synode goedgekeurd te onderteekenen, werd hij daarom gearmoeyd van zijn dienst, zooals de historieschrijver het uitdrukte.

Het zou niet moeilijk vallen uit de historie onzer Kerken nog tal van andere gevallen aan te voeren, waarin door onze Kerken op gelijke wijze is gehandeld, maar uwe commissie meent met deze twee voorbeelden te kunnen volstaan. Er blijkt genoegzaam uit, hoe onjuist de voorstelling is alsof door uwe Synode een nieuwe wijze van procedure in ons Kerkrecht zou zijn ingevoerd.

Evenmin als dit beroep op de historie is het beroep juist, dat Mr. Knibbe doet op het onderteekeningformulier; in de eerste plaats is het niet juist, dat volgens dit onderteekeningformulier de Dienaren des Woords alleen gehouden zouden zijn de door de Kerk aangenomen Belijdenisschriften te onderteekenen, maar niet zouden verplicht kunnen worden een nadere verklaring door de Synode gegeven van wat de Belijdenisschriften inhouden of bedoelen te onderteekenen of een voorbedeeling van gevoelens die door de Synode in strijd worden geacht met de Belijdenis. Er is nooit eenigen twijfel over gerez, dat de Synode het recht heeft den juist en in de bedoeling der Confessie vast te stellen of afwijkende leerstellingen te veroordeelen. De Synode van Dordt heeft aldus gehandeld toen zij in hare Canones een nadere verklaring gaf van de door de Remonstrantsche predikanten betwiste leerpunten en de onderteekening daarvan eischte. Evenzoo is geschied door verschillende Particuliere Synodes (toen geen Generale Synode bijeen kon komen) ten opzichte van de gevoelens van Prof. Roëll, van Balthazar Bekker, e.a. toen aan alle a.s. Dienaren des Woords een verklaring is voorgelegd, waarin zij deze dwalingen verwerpen.

En de classis Watcheren heeft zelf een uitvoerige dogmatische verklaring opgesteld (de bekende Watchersche artikelen) die als nadere verklaring en handhaving der Confessie door alle predikanten moest onderteekend worden; ook de voorstelling van Mr. Knibbe, alsof de Synode alleen het recht zou hebben krachtens het onderteekeningformulier een nadere verklaring te eischen van een predikant, om dan over de al of niet rechtzinnigheid dezer verklaring haar oordeel uit te spreken, maar niet zou mogen eischen de onderteekening van een door haar opgestelde verklaring, schrijft aan het slotgedeelte van het onderteekeningformulier een bedoeling toe, welke die niet heeft.

Het slot van het onderteekeningformulier geeft toch niet aan welke gang de kerkelijke procedure nemen moet, maar verplicht de predikanten alleen op straffe van anders geschorst te worden, hun gevoelens aan de Synode te openbaren. De Synode heeft in dit geval toen er bedenking was ontstaan, aan Dr. Geelkerken door schriftelijk gestelde vragen een nadere verklaring van zijn gevoelen gevraagd. En het zal al zeer zonderling geweest zijn, wanneer de Synode na dit onderzoek ingesteld te hebben en over het gevoelen van Dr. Geelkerken uitspraak te hebben gedaan, hem daarna nog eens om een nadere verklaring van zijn gevoelen gevraagd had. De eenige vraag, die overbleef was, of Dr. Geelkerken zich bij de beslissing der Synode kon neerleggen, ja dan neen.

Daarvan hing het af of de Synode hem in zijn ambt kon handhaven of hem moest schorsen en afzetten. Bij een procedure voor den wereldlijken rechter mag het juist zijn, dat de rechter tenslotte alleen te oordeelen heeft of de klacht juist is en daarop vonnis worden geveld.

Alzoo blijkt, dat Mr. Knibbe onbeslagen ten ijs is gekomen.

Voorbarigheid blijft de indruk, welke wij en van zijn brochures en van zijn bezwaarschrift hebben.

En zou hij zich daarvan alleen schuldig maken?

Ons dunkt, dat menig bezwaarschrift in de pen zou zijn gebleven, indien de bezwaarde eerst zijn oordeel aan nauwkeurige controle had onderworpen en laten bezinken.

— Het schisma werkt door.

De laatste weken toonen, dat het schisma doorwerkt.

Te Tienhoven en te Amsterdam ontstonden er schismatische kerken.

Ook werd er een schismatiek convent in Amsterdam-Zuid gehouden.

Met gemengde gevoelens staan wij dit gade.

Een gevoel van smart overweegt, wij er ottolijke honderden van ons gaan.

Wij hadden zoo gaarne gewild, dat zij de Synode van Assen in haar opkomen voor het gezag der Heilige Schrift hadden begrepen, gewaardeerd en gesteund.

Toch mogen wij niet ontkennen, dat wij in dit schisma ook een middel tot zuivering voor onze kerken zien.

Het overvalt ons niet.

Sinds lang konden wij de gedachte niet van ons zetten, dat het hierop moest uitloopen.

Dat nu de schismatische predikanten zich bejveren om anderen op te wekken hun zijde te kiezen, kunnen wij van hun standpunt bezien niet laken.

Dat zij er op uit zijn om ook in andere plaatsen schismatische kerken te stichten, evenmin.

Wanneer men meent de waarheid aan zijn zijde te hebben, is het niet meer dan natuurlijk, dat men er propaganda voor maakt.

Maar wel moeten wij er een verwijt van maken, dat zij zich daarbij van onjuiste voorstellingen bedienen.

Wanneer b.v. in het verslag van het Schismatisch Convent, dat het Vaz-Dias-bureau de wereld inzond, gezegd wordt, „dat in beginsel Gereformeerde Kerken, ambtsdragers en gemeentelieden geen gemeenschap kunnen onderhouden met een kerkgemeenschap, die menselijke, met de Heilige Schrift strijdige besluiten stelt naast en boven het Woord Gods en voor den eisch van Gods Woord om deze besluiten te herzien, ontoegankelijk bleek te zijn“, dan vragen wij ons af, hoe sterk de auto-suggestie wel moet zijn, indien men dit zelf gelooft?

Waar en wanneer heeft men aangetoond of zelfs pogen aan te tonen, dat de besluiten van Assen in strijd zijn met de Heilige Schrift?

Men is met allerlei verkeerd geïnterpreteerde citaten van theologen komen aandragen.

Maar wat heeft men uit de Schrift bewezen?

Stond juist het Schriftbewijs niet geheel op den achtergrond?

Hoe kan men de beschuldiging waar maken, dat Assen, ondanks haar stellige tegenspraak, haar besluiten naast en boven het Woord Gods stelde?

Het eerste zweempje van bewijs moet nog geleverd worden.

De Synode zou ontoegankelijk zijn gebleven, niet voor den eisch der schismatieken, neen, voor den eisch van Gods Woord om haar besluiten te herzien.

Maar wie heeft dit toezegge als eisch van Gods Woord verkondigd?

Dit is juist een van de grootste bezwaren tegen onze schismatische broeders, dat zij al maar rede-neeren buiten Gods Woord om.

Zij hebben het over Schriftbeschouwing en Oostersch licht.

Doch wat brengen zij uit de Schrift zelf voort?

Wij wachten er juist op, dat iemand hunner zal bewijzen niet met zekere theorieën, maar uit de Schrift zelf, dat Assen van het schriftuurlijke spoor is afgedaald.

Men kan zich haast niet voorstellen, dat zij zelf niet inzien, hoe droef en arm het met hun Schriftbewijs is gesteld.

Zij zitten ook vol kerkrechtelijke bezwaren.

Maar over hun kapitale kerkrechtelijke fout zwijgen zij.

De schismatische predikanten hebben geen gestuk

gehad het kerkrechtelijk proces geheel te laten afloopen.

In plaats van zich aan de schorsing en afzetting te onderwerpen en verder hun zaak in de kerk te verdedigen, zijn zij uit de kerk geloopt.

De Synode heeft hen niet uit de kerk gezet.

Zijzelf hebben er zichzelf uit gezet.

Hoog geven zij voorts op van de autonomie der plaatselijke kerk.

Maar zij leggen op hun Schismatisch Convent vast, dat de besluiten, daar genomen — let wel op een niet officiële kerkelijke vergadering! — zullen gelden tot de kerken in classe bijeen zullen zijn gekomen.

Het hebben zij getoond tegen de geheime zittingen onzer kerkelijke meerdere vergaderingen.

Maar zelf houden zij hun Schismatisch Convent zorgvuldig opgesloten in de onderaardsche gewelven van de Parkkerk.

Wij nemen hun die geheime vergaderingen niet kwalijk.

Wij geven hun zelfs schoon gelijk.

Maar dit kunnen wij nooit goedkeuren, dat zijzelf doen, wat zij in anderen hebben bestreden.

Wij duiden hun evenmin hun propaganda euvel.

Maar dat zij die evenmin met zuivere middelen!

Dat zij meenemen, wat eigenlijk in onze kerken niet hoort, — wij kunnen er ten slotte dankbaar voor zijn.

Maar dat zij door valsche voorstellingen lokken, wie in onze kerken wel hooren, daartegen moeten wij op komen.

Laten intusschen onze kerkeraden een energieke actie ontwikkelen om bezwaarden, die op het punt staan door verkeerde voorlichting te worden meegesleept, zoo mogelijk te behouden.

— Het vonnis van Prof. Hattjema.

I.

Stelt u voor, dat een van onze Hoogleraren of Predikanten op een Geref. Predikantenconferentie het woord voerde over besluiten van de Haagsche Synode, over het geval-Theesing, het geval-Bähler, het geval-Börger.

Hij zou er geen belangstelling voor vinden.

Maar Prof. Hattjema oreeft op een Hervormde Predikantenconferentie over de Synode van Assen en het verslag wordt onder sprekende hoofden zelfs in de liberale pers overgenomen.

Dat typeert!

Daarin ligt een aanwijzing, welk een leidende positie onze Gereformeerde Kerken in ons nationaal leven innemen.

En indien hij interesse voor zijn speech wilde wekken, kan Prof. Hattjema niet anders dan gekomplimenteerd worden met de keuze van zijn onderwerp.

Met iets wat in zijn eigen kerk voorvalt zou hij stellig niet zijn geslaagd.

Want de stroom van het leven gaat hoe langer hoe meer langs de Nederl. Herv. Kerk heen.

Wat echter nog de spanning der belangstelling vergrootte, was voorzeker, dat men van Prof. Hattjema een vonnis verwachtte.

HEPP.

HET DAGBOEK VAN PIERRE LOTI

door

Dr J. W. Marmelstein.

IV

Inderdaad, pourquoi? en hélas! zijn de woorden van onzekerheid en van berouw, die onze gansche lotsbestemming samenvatten.

God zij dank, dat deze sombere woorden pourquoi en hélas niet het allerlaatste is, maar dat Een, wien alle macht gegeven is in hemel en op aarde, tot een iegelijk spreekt: Ik leef en gij zult leven! en daarin, ons zekerheid en verheuging geeft.

Maar om deze woorden te verstaan, en ons er over te verheugen, is het onontbeerlijk, dat wij achter en onder alle materie en achter en onder alle stoffelijke verschijnselen den geestelijken basis vinden, d.w.z. God kennen in al Zijne werken.

Welnu, het gansche bestaan en het gansche werk van Loti is doortrokken van zijn diep en onverzagbaar sensualisme. Gansche het gecompliceerde en in duizend verven geschakeerde zielsbestaan van Loti, is, wel beschouwd, niet dan een tooverspel van zijn sensaties en een zoeken, om deze door prikkels te verscherpen en te verdiepen. Hij heeft niet anders dan door de zinnen en voor de zinnen geleefd. Wanneer hij de heiligste plaats betreedt, waar ooit menschenvoeten zich hebben neergezet en den nacht doorbrengt tusschen de olifanten, die het „mine ziel is geheel bedroefd, tot den dood toe“ van den Man van Smarten gehoord hebben, dan nog bunkert hij naar sensatie; en als deze weghijft, voelt hij „son cœur de glace“ vol worden van wrok en wrevel. Op de mooie bladzijde uit La Galilée, waarin hij de verkwikkende ontmoeting vertelt met een roomsch missionaris, die zijn kluis heeft aan de zee van Tiberias en die met zijn protestantsche gasten in allen eenvoud bidt, leest men, dat het gebed pas waarde krijgt door die verlaten en verwoeste vlakke van rondom,

die de omstreken vormde van Kapernaüm. Dat leven uit de zinnen, dat teren op sensaties, dat jagen naar prikkels, is de groote oorzaak van de zwaarmoedigheid, die zijn schoonste ervaringen heeft vergiftigd en die als een schaduw des doods is heengestreeken over bijna al de bladzijden van zijn omvangrijk oeuvre. Het is een Papoea misschien geoorloofd, louter sensueel te zijn, maar kinderen van een grond, die de aanslibbing draagt van het zestienvoudig eeuwigdij der meest zuivere van alle religies doen dat niet straffeloos. De diepe bewondering, die ik heb voor het genie van Loti, weerhoudt mij toch niet, aan hem te denken als aan een wrak, als aan een, in zekeren zin natuurlijk, mislukt leven. Zijn laatste portret, de Illustration van 16 Juni 1923 heeft het geproduceerd, doet zoo onuitsprekelijk triest aan. In die prachtige oogen — des yeux de nuit et de rêve — is niets van het rustige licht, dat wij zoo gaarne zien in de oogen van onze vaders en moeders en waarvan Hugo spreekt:

Et l'on voit de la flamme aux yeux
des jeunes gens,
Mais dans l'œil du vieillard on voit
de la lumière.

Niemand heeft meer dan Loti het besef kunnen hebben van de onherroepelijke vergankelijkheid van het leven. Hij heeft in Syrië en Egypte en elders de vereenigde overblijfselen aanschouwd van drie, vier, vijf Kulturstrufen, die elkander hebben overdekt, vervangen of verdronken. Te midden van die wereld, waar de uren, dagen, maanden, jaren als een schaduw heenvlieden en waar geen voetstap is, die beklijft, heeft Loti moeten leven, heeft hij zich voelen verouderen en heeft hij den dood zien naderen.

Om de kalnte en de resignatie te vinden, waarnaar zijn ziel snakt en hijgt, geeft hij zich over aan de wonderlijkste experimenten. Eerst, en ongetwijfeld onder den invloed van zijn liefde voor de eircassische, Aziyadé, meent hij gevonden te

LITERATUUR EN KUNST.

Karel van den Oever †

Na vrij langdurige ziekte is de vorige week overleden de Vlaamsche prozaschrijver en dichter Karel van den Oever, (geb. 1879), een van hen, die in het Vlaamsch letterkundig leven een eigen plaats hebben ingenomen en van hun opvatting in woord en voorbeeld krachtig hebben getuigd.

Naar men weet onderscheiden we in de Vlaamsche literatuur min of meer duidelijk twee stroomingen: een richting, die speciaal Vlaamsch wil zijn en het Vlaamsche leven uitbeeldt (Streuvels, Sabbe, Timmermans e.d. behooren daartoe), en een richting, die meer algemeen is, die vooral het cultuurelement in de letterkunde naar voren brengen wil en de Vlaamsche letterkunde wil opheffen tot groot-nederlandsche kunst, die ideeën draagt en geestelijke waarden bevat (August Vermeulen, Teirlinck, Karel van de Woesteyne zijn daarvan de vertegenwoordigers).

Karel van den Oever nu stond 't dichtst bij de laatste. In zijn letterkundig werk, de aardige „Kampische Volksvertelsels“ en de schilderachtige „Historische verbeeldingen uit de XVIe eeuw“, „De Geuzenstad“ (Antwerpen), vinden we overeenkomst met den geest van Vermeulen en Teirlinck; en in zijn poëzie, waarin vooral de verbeelding van het innerlijk geziene leefde, had hij verwantschap aan van de Woesteyne. Door sommigen wordt hij dan ook tot het „van de Woesteyne-geslacht“ gerekend.

Maar vertegenwoordiger in den vollen zin van het woord was hij toch van deze richting niet (van de andere stond hij zelfs vrij ver af). Hij had zijn eigen stijl, zijn eigen standpunt, vooral in de latere jaren.

't Meest nog kwam dat overeen met de richting der z.g. jong-katholieken in Vlaanderen. (Jules Persijn, Jozef Muls, Cyriel Verschaere e.d.), die in hun werk boven alles streven naar „katholieke levenswaarden“ en het gansche terrein der kunst opvoerden voor het katholieke geloof. Zij verzetten zich met name tegen het op den voorgrond stellen van „de artistieke schoonheidsidee“, zooals dat gevonden werd in den Van-Nu-en-Straks-kring en plaatsen daartegenover „de ethische zekerheden“ als van veel meer belang voor den katholieken kunstenaar.

In deze gedachten-wereld nu leefde ook Van den Oever, maar hij stond toch ook daar weer min of meer op zichzelf, insoverre hij meestal zelfstandig werkte en schreef. En dat zelfstandige leidde als vanzelf tot een zekere scherpte, die hem in het oog van sommigen zelfs „zeer fanatiek“ maakte (Em. de Bom).

Uiteraard kwam dit standpunt 't meest naar voren in zijn kritisch werk, zijn essays in tijdschriften als „Vlaamsche Arbeid“, „De Nieuwe Eeuw“, „Roeping“ e.d. De gebundelde uitgave van deze essays („Geestelijke Peilingen“, „De Hollandse natie voor een Vlaamschen Spiegel“) is eigenlijk zijn laatste werk geweest, want een prozaboek „Standpunten“ en een dichtbundel „Paviljoen“, die stonden te verschijnen, zijn onvoltooid gebleven. Maar

hebben wat hij zocht in den Islam. Niets kwam, inderdaad, beter overeen met zijn temperament dan het fatalisme der Muzelmannen. Maar, natuurlijk, laat het Mohammedanisme hem onbevredigd. Dan probeert hij het met de onbarmhartige kloosterpraktijken der Trappisten. Hij begeeft zich naar Mortagne en klopt aan, aan het groot monasterium, La Trappe. In zijn dagboek schrijft hij:

„Op een wintermiddag ben ik gastvrijheid komen vragen in dit zonderlinge toevluchtsoord.

Een beetje zonneschijn viel op de bosschen, over het veld, over het oude klooster; de natuur had een droefgeestigen glimlach, stil en vreedzaam.

Broederlijk ben ik ontvangen bij die vreemdeoortige menschen, die beweren, dat zij niet meer lijden en die nochtans genoeg geleden hebben om mij te begrijpen.

De kloostervoogd — een nog jongeman, in witte pij met op de borst het kruis aan de violette ordeband der bisschoppen — kwam in eigen persoon mij geleiden naar de cel, die voor mij bestemd was. Hij duwde het venster open en wees mij het sombere landschap, heuvels, bossen en een oude zwarte slottoren. Toen kwam hij naast mij zitten en begon met een buitengewone charme en een groote zachtaardigheid een lang gesprek met me.

Maar ik zag onmiddellijk, en al te duidelijk, dat hun hulpmiddelen nutteloos waren om een oogenblik zelfs de smart te doen weggaan....

Heel den dag, den ganschen nacht, doodsgezing, dat u doet sidderen, grafgeziechten en schimmenprocessies....

Hier schied zelfs geen gelegenheid over voor den slaap, die overal de uitkomst is dergenen, die lijden....

En die vochtige en ijzige kou, dat zwarte winterzwerv over de kust van het Kanaal, die naargeestig krommende wind en dat holle gekuch, dat galmt langs de sombere gangen....

In de eetzaal van het klooster deel ik de maaltijden der priesters, die gefield hebben en nu naar La Trappe zijn gezonden om daar den tijd hun-